

cial entrepreneurship also requires adequate tax incentives. Their absence is another special problem that directly affects the unsatisfactory state of social entrepreneurship in Ukraine.

Keywords: *entrepreneurship, social entrepreneurship, economic activity, economic relations, economic sphere, legal relations, legal entity, systematization of legislation.*

УДК 340.1: 316

DOI 10.31558/2786-5835.2022.2.4

Іванченко Ярослав Миколайович,
*здобувач ступеня «Доктор філософії»
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

ПРАВОЗАСТОСОВЧА ДИСКРЕЦІЯ У ПЛОЩИНІ ТЕОРІЇ СОЦІАЛЬНОЇ КРИЗИ

Метою наукової статті є аналіз меж правозастосовчої дискреції у площині теорії соціальної кризи.

Зроблено висновок, що поточна ситуація в Україні повністю відповідає сутності та ознакам соціальної кризи. В таких умовах особливо гостро візуалізується потреба особи у стабільності, у відчутті небайдужості держави до її прав та їхнього захисту.

Констатується, що наявність правозастосовчого розсуду у державних органів та посадових осіб спрямована на врахування нестандартних ситуацій та певних особливостей типових соціальних відносин. Під час соціальних криз кількість таких правозастосовчих випадків зростає експоненціально, оскільки нові соціальні умови продукують і нові типи соціальних конфліктів. Тому під час соціальної кризи наявність інституту правозастосовчої дискреції може рівною мірою допомогти утвердженню принципу верховенства права, захисту прав і свобод людини та громадянина, а також остаточно зневірити особу у функціонуванні державних та правових інституцій.

На основі методу правової компаративістики виявлено специфіку підходів по правозастосовчій дискреції у різних типах правових систем. Зокрема, в англо-саксонській правовій сім'ї доктринально обґрунтовуються положення про необхідність найширшого судового розсуду, що обумовлюється частковим злиттям правозастосовчої та правотворчої діяльності, а також особливостями структури системи права та юридичної техніки. Для класичних країн романо-германського типу правових систем правозастосовча дискреція зазвичай є набагато вузькою, бо варіанти вибору та межі розсуду зафіксовані у нормах статутного права. У державах пострадянського типу правових систем, до яких належить і Україна, широкі межі правозастосовчої дискреції містять у собі значні ризики через низький рівень правосвідомості суб'єктів владних повноважень, тому межі розсуду мають бути чітко визначеними, а варіанти – конкретизованими.

Акцентовується увага на тому, що в умовах соціальної кризи недоліки інституту правозастосовчої дискреції лише загострюються, тому можливості розсуду повинні мінімізуватися у випадках, коли це створює ризики порушення прав і свобод людини.

Ключові слова: *правозастосовча дискреція, соціальна криза, суддівський розсуд, судова практика, права людини, захист прав і законних інтересів, кваліфікація, правосвідомість.*

Постановка проблеми. *Внаслідок російської агресії наразі в Україні загострюються проблеми, пов'язані з проявами соціальної кризи у суспільстві. У та-*

кі часи особа, як ніколи, відчуває потребу у захищеності, безпеці, забезпеченні своїх прав і законних інтересів. Інститут правозастосовчої дискреції загалом спрямований саме на можливість максимального захисту прав людини і громадянина, оскільки правова норма не може передбачити усіх варіантів поведінки та конфліктів у всій їхній множині. Правозастосовча дискреція робить норму живою, надає їй можливості заглибитися в реальне життя через правосвідомість суб'єкта правозастосування, а отже, покликана забезпечити максимально індивідуалізоване та справедливе рішення. Проте наявність кризових явищ, а тим більше таких гострих, як у сучасній Україні, ламає навіть усталені соціальні та правові інститути, змушує їх пристосовуватися до обставин, працювати по-новому. Отже, правозастосовча дискреція в умовах соціальної кризи потребує переосмислення та, цілком можливо, корекції нормативних засад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У межах цієї статті потребують уваги дослідження з різних галузей знань, які перетинаються у площині правової реальності. Зокрема, питання правозастосовчої дискреції вивчали такі науковці: І. Булгакова, О. Лагода, Т. Міхайліна, С. Резанов, С. Шатрава та інші. Проблематиці соціальної кризи в різних її аспектах присвячували свої роботи вчені: С. Берзон, Н. Лікарчук, М. Парашевін, О. Суший. Але жодного разу теорія соціальної кризи та інститут правозастосовчої дискреції не розглядалися у їхньому взаємозв'язку, що вказує на новизну та актуальність обраної теми дослідження.

Метою наукової статті є аналіз меж правозастосовчої дискреції у площині теорії соціальної кризи.

Основний текст. Саме поняття «криза» грецького походження, що означає різку зміну (перелом), тяжкий стан, процес, поворотний пункт, має дві основні спрямованості розуміння: 1) динамічне – як зміну в процесі, що характеризується особливою значущістю, швидкістю, гостротою; 2) статичне – як тяжкий стан чого-небудь (системи, особи тощо), який відрізняється від його звичайного стану [1, с. 7–8]. Кризи у суспільствах розглядаються як власне соціальні, соціально-економічні, соціально-політичні, психологічні, кризи державного управління тощо. Причому нерідко кризи зумовлюють одна одну, кризові явища та процеси перетікають з однієї сфери в іншу.

У довідковій літературі соціальна криза визначається як форма прояву соціальних суперечностей унаслідок порушення нормальної взаємодії між членами суспільства, соціальними групами й інститутами. Вона ускладнює або унеможливує стабільне функціонування важливих підсистем суспільства (локальна криза) чи всього суспільства (системна криза) і виникає у разі проблематизації повсякденних соціальних практик. Її проявами є збільшення інтенсивності та кількості конфліктних ситуацій, формування у свідомості великих груп кри-

тичного сприйняття певної суспільної сфери, що часто супроводжується проявами соціального протесту. Роль соціальної кризи у житті суспільства неоднозначна: з одного боку, вона дисфункціональна для системи відносин, оскільки зростає невизначеність, руйнуються звичні соціальні зв'язки, норми соціальної взаємодії, зростає рівень соціальних девіацій (злочинності, самогубств). Але якщо соціальна криза не сягає крайніх форм (катастрофи та повної руйнації системи), вона може бути й функціональною, оскільки виявляє проблеми соціальних взаємодій [2].

О. Суший зазначає, що колись поняття «криза» було запозичено з медицини, де цим поняттям позначали різкий, крутий перелом; важкий перехідний стан. З часом у вирі надчисленних соціально-політичних баталій воно набуло яскраво вираженого драматичного забарвлення. Також авторка пише, що криза – це природна фаза розвитку будь-якої системи. Це водночас і момент дезорганізації системи, і фактор її організації та самоорганізації. Однак затяжна, хронічна криза вкрай небезпечна і загрожує існуванню будь-якої системи. Соціальна криза – це передусім криза соціальних відносин. Психологічна криза – стан непевності та страху в суспільстві, а внаслідок цього зниження рівня раціональності суспільної свідомості [3, с. 10].

За Н. Лікарчук, криза – це завжди переломний етап функціонування будь-якої системи, на якому вона піддається впливу зовні або зсередини, що потребує нової відповіді на виклики часу. До того ж криза – це граничне загострення протиріч фактично у всіх сферах життєдіяльності суспільства [4, с. 257].

У спеціальній літературі проаналізовано причини виникнення кризи в українському суспільстві. Наприклад, соціетальна криза в Україні виникла не випадково, і це не винятковий випадок української трансформації. Для уточнення її змістового контексту слід нагадати, що з руйнуванням радянської системи новостворені незалежні національні держави – колишні радянські республіки – постали перед необхідністю радикального переформатування соціально-економічних і політичних основ та базових цінностей суспільної організації з метою виходу країни на нові рейки суспільного та державного розвитку. У найбільш загальному розумінні це означало перехід від тоталітарної політичної системи правління до демократичної, від планової економіки – до ринкової, від єдино правильної комуністичної ідеології – до плюралізму думок, від цензури – до свободи слова, від цінностей колективізму – до громадянських та політичних прав і свобод, від патерналістсько-підданської – до громадянської політичної культури, від командно-адміністративних – до цивілізованих «правил гри» і ще багато іншого з того, що унаочнює глобальну стратегію лібералізації як модифікації взаємовідносин держави та громадянського суспільства і демократизації як модифікації взаємовідносин між державою і політичною спільнотою [3,

с. 12–13]. Зважаючи на той факт, що усі перелічені причини кризових явищ в Україні все ще є актуальними, але, разом з тим, відбулося нашарування об'єктивного чинника у вигляді військової агресії РФ проти нашої держави, кризова ситуація в українському суспільстві набула системного характеру.

З викладеного випливає, що поточна ситуація в Україні повністю відповідає сутності та ознакам соціальної кризи. В таких умовах особливо гостро візуалізується потреба особи у стабільності, у відчутті небайдужості держави до її прав та їхнього захисту.

Життя не є шаблоном, а отже, наявність правозастосовчого розсуду у державних органів та посадових осіб спрямована на врахування нестандартних ситуацій та певних особливостей типових соціальних відносин. Під час соціальних криз кількість таких правозастосовчих випадків зростає експоненціально, оскільки нові соціальні умови продукують і нові типи соціальних конфліктів. Тому під час соціальної кризи наявність інституту правозастосовчої дискреції може однаковою мірою як допомогти утвердженню принципу верховенства права, захисту прав і свобод людини і громадянина, так і остаточно зневірити особу у функціонуванні державних та правових інституцій. Тобто доцільно проаналізувати сутність правозастосовчої дискреції та її особливості, що виявляються під час соціальної кризи в Україні.

С. А. Резанов вказує, що застосування дискреційних прав – це дозволена законом інтелектуально-вольова діяльність компетентного суб'єкта, змістом якої є здійснення вибору одного з кількох варіантів рішення, встановленою правовою нормою, для забезпечення законності, справедливості, доцільності й ефективності регулювання з метою ухвалення оптимального рішення у справі, максимально повно забезпечуючи досягнення встановлених правових цілей. Вищевказана діяльність складається з низки розумових операцій, здійснюється вибір одного з кількох варіантів рішення, варіанти рішення встановлені правовою нормою, дискреційне право спрямоване на забезпечення законності, справедливості, доцільності й ефективності адміністративного регулювання, основна мета застосування дискреційних прав – ухвалення оптимального рішення у справі, максимально повно забезпечуючи досягнення встановлених правових цілей [8, с. 90]. Отже, правозастосовча дискреція визначально призначена для прийняття справедливого рішення у справі з урахуванням всіх її особливостей. Причому абсолютна більшість авторів наголошує на тому, що дискреційні повноваження застосовуються у тих межах, які передбачені правовою нормою.

С. О. Шатрава зазначає, що дискреційним правом або дискреційною владою є надана особі свобода діяти на свій розсуд, тобто, оцінюючи ситуацію, вибрати один із кількох варіантів дій (або утримуватися від дій) чи один із варіантів можливих рішень. Воно надає можливість посадовій особі диференцію-

вати ситуації залежно від обставин, вичерпний перелік яких неможливо вказати в нормі права [7, с. 276–277]. А. О. Лагода пише, що дискреційність у загально-суспільному значенні, як діяльність на власний розсуд, за власним переконанням, суперечить її правовому змісту, адже йдеться не про безконтрольну, безвідповідальну роботу посадових осіб, а про реалізацію повноважень у межах, визначених законом [12, с. 21]. У цьому виявляються дуже важливі аспекти правозастосовчої дискреції. По-перше, вона надає суб'єкту застосування права певну свободу для досягнення найбільшої оптимальності у прийнятті рішення. А по-друге, убезпечує осіб від зловживання своїми повноваженнями державних органів та посадових осіб (через встановлення меж правозастосовчого розсуду). Останнє видається дійсно важливим, оскільки правосвідомість державних службовців в Україні здебільшого є деформованою.

Доцільним є аналіз правозастосовчої дискреції з використанням методу правової компаративістики. У вітчизняній правовій доктрині найчастіше обґрунтовується теза про те, що судовий розсуд можливий тільки у межах формально-логічного підходу, тобто він може бути застосований лише у випадках, передбачених нормами чинного матеріального і процесуального закону, в порядку і формах, передбачених цими нормами [15, с. 45], про що йшлося вище. Проте зазначене суттєво контрастує з підходом, який обстоюється юриспруденцією англо-саксонського права, де, навпаки, вказується на необхідність того, щоб у правозастосуванні дотримувалися такі базові умови: 1) особи, що приймають рішення, повинні бути обмежені якнайменше; 2) вони повинні мати можливість змінювати свої рішення, враховуючи зміни фактичних обставин; 3) структура правових концепцій, що забезпечує прийняття рішень, повинна залишатися гнучкою [16, с. 53]. Така різниця у підходах є цілком обґрунтованою і базується на специфіці системи права та юридичної практики різних типів правових систем. Зокрема, подібні твердження у наукових дослідженнях представників науки країн англо-американського права витікають з особливостей правозастосування у цих державах, яке, в аспекті прецедентного права, зливається з процедурою правотворчості. Самі ж норми статутного права нерідко мають узагальнений, неконкретизований характер, а інколи і повністю відсутні з певного питання. Отже, для досягнення цілей правозастосування та правотворчості суддя в англо-саксонських правових системах дійсно наділений набагато ширшою правозастосовчою дискрецією, що обумовлено структурою системи права та судовою правотворчістю. Для класичних країн романо-германського типу правових систем правозастосовча дискреція зазвичай є набагато вужчою, бо варіанти вибору та межі розсуду зафіксовані у нормах статутного права.

Якщо ж говорити про держави пострадянського типу правових систем, до яких належить і Україна, то широкі межі правозастосовчої дискреції містять

у собі значні ризики через низький рівень правосвідомості суб'єктів владних повноважень.

Із зазначеного вище випливає, що визначальним у процесі реалізації дискреційних повноважень є саме суб'єкт правозастосування, його світогляд, незалежність, здатність протидіяти професійним деформаціям, адже при здійсненні таким суб'єктом своїх повноважень він керується правосвідомістю, соціальною та правовою позицією, задіює всі свої вміння та рівень кваліфікації тощо. Розсуд, який реалізується через дискреційні повноваження, є синтезованим продуктом правосвідомості суб'єкта, якому вони надані. Саме тоді, коли такі повноваження знаходять реалізацію в конкретних діях, вони отримують свій зовнішній прояв, тобто переходять із категорії невизначеної, неконкретизованої, у зовнішньо-об'єктивовану діяльність. І саме залежно від того, наскільки правосвідомо особа підійшла до вирішення конкретної ситуації та застосувала розсуд (повноваження), буде залежати ефективність її рішення. Т. Міхайліною та О. Жердевим доводиться, що розширення меж дискреційних повноважень та допустима свобода правозастосувача в демократичних країнах є прямо пропорційними рівню та формам правосвідомості суб'єктів правозастосування. Тому обмеження правозастосовчого розсуду жорсткими нормативними рамками у країнах пострадянських правових систем насправді є повністю виправданим та певною мірою убезпечує адресатів акту правозастосування [10].

В умовах соціальної кризи, спричиненої російською агресією, недоліки інституту правозастосовчої дискреції лише загострюються. Наприклад, органи виконавчої влади та органи внутрішніх справ під час воєнного стану в Україні демонструють численні зловживання та нехтування правами людини і громадянина, і за наявності в них можливості розсуду нерідко обирається найбільш негативний для сторони конфлікту варіант, що суперечить самій природі правозастосовчої дискреції. Тому в умовах соціальної кризи правозастосовча дискреція повинна мінімізуватися у випадках, коли це створює ризики порушення прав і свобод людини.

Висновки. Внаслідок дослідження зроблено висновок, що поточна ситуація в Україні повністю відповідає сутності та ознакам соціальної кризи. В таких умовах особливо гостро візуалізується потреба особи у стабільності, у відчутті небайдужості держави до її прав та їхнього захисту.

Констатується, що наявність правозастосовчого розсуду у державних органах та посадових осіб спрямована на врахування нестандартних ситуацій та певних особливостей типових соціальних відносин. Під час соціальних криз кількість таких правозастосовчих випадків зростає експоненціально, оскільки нові соціальні умови продукують і нові типи соціальних конфліктів. Тому під час соціальної кризи наявність інституту правозастосовчої дискреції може од-

наковою мірою і допомогти утвердженню принципу верховенства права, захисту прав та свобод людини й громадянина, і остаточно зневірити особу у функціонуванні державних та правових інституцій.

На основі методу правової компаративістики, виявлено специфіку підходів до правозастосовчої дискреції у різних типах правових систем. Зокрема, в англо-саксонській правовій сім'ї доктринально обґрунтовуються положення про необхідність найширшого судового розсуду, що обумовлюється частковим злиттям правозастосовчої та правотворчої діяльності, а також особливостями структури системи права та юридичної техніки. Для класичних країн романо-германського типу правових систем правозастосовча дискреція зазвичай є набагато вужчою, бо варіанти вибору та межі розсуду зафіксовані у нормах статутного права. У державах пострадянського типу правових систем, до яких належить і Україна, широкі межі правозастосовчої дискреції містять у собі значні ризики через низький рівень правосвідомості суб'єктів владних повноважень, тому межі розсуду мають бути чітко визначеними, а варіанти – конкретизованими.

Акцентується увага на тому, що в умовах соціальної кризи недоліки інституту правозастосовчої дискреції лише загострюються, тому можливості розсуду повинні мінімізуватися у випадках, коли це створює ризики порушення прав і свобод людини.

Список використаних джерел

1. Берзон С. Ю. Теоретичні засади формування поняття «соціально-економічна криза». *Нобелівський вісник*. 2020. № 1(13). С. 6–12.
2. Паращевін М. А. Криза соціальна. *Енциклопедія Сучасної України*: електронна версія ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. Т. 15. URL: <https://esu.com.ua/article-965>
3. Суший О. В. Націєтворчий процес у координатах соціальної кризи в Україні. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. Вип. 43(46). С. 7–19.
4. Лікарчук Н. В. Кризи в системі державного управління: причини виникнення та шляхи регулювання. *Право та державне управління*. 2020. № 4. С. 256–261.
5. Резанов С. А. Дискреційні повноваження як корупційні ризики в діяльності органів державного управління. *Право і Безпека*. 2014. № 3. С. 88–91.
6. Шатрава С. О. Дискреційні повноваження працівників ОВС, як корупційний ризик в діяльності органів внутрішніх справ. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 2. С. 276–277.
7. Лагода О. Основні помилки у застосуванні дискреційних повноважень посадовими особами адміністративних органів. *Право України*. 2009. № 3. С. 20–24.
8. Булгакова І. В. Судовий розсуд у господарському процесі. *Вісник Академії адвокатури України*. 2005. Вип. 3. С. 44–49.
9. Spengler J. *Mashine-Made Justice some Implications*. New York, 1963.
10. Міхайліна Т., Жердев О. Дискреційні повноваження та правосвідомість суб'єкта правозастосування: аспекти співвідношення. *Economic and law paradigm of modern society*. 2018. № 1. С. 71–80.

References

1. Berzon, S. Yu. (2020). Teoretychni zasady formuvannia poniattia «Sotsialno-ekonomichna kryza». *Nobelivskiy visnyk*. № 1(13). S. 6–12.
2. Paraschevin M. A. (2014). Sotsialna kryza. *Entsyklopedia suchasnoi Ukrainy*: elektronna versia. Dziuba, I. M., Zhukovskii, A. I., & Zhelezniak, M. H. at al. (eds.). Kyiv. Book. T. 15. URL: <https://esu.com.ua/article-965>
3. Sushyi, O. V. (2020). Natsietvorchyi protses u koordynatakh sotsietalnoi kryzy v Ukraini. *Naukovi studii iz sotsialnoi ta politychnoi psykholohii*. № 43(46). S. 7–19.
4. Likarchuk, N. V. (2020). Kryzy v systemi derzhavnoho upravlinnia: prychny vynyknennia ta shliakhy rehuliuвання. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*. № 4. S. 256–261.
5. Rezanov, S. A. (2014). Dyskretsiini povnovazhennia yak koruptsiini ryzyky v dialnosti orhaniv derzhavnoho upravlinnia. *Pravo i bezpeka*. № 3. S. 88–91.
6. Shatrava, S. O. (2013). Dyskretsiini povnovazhennia pratsivnykiv OVS, yak koruptsiinyi ryzyk v dialnosti orhaniv vnutrishnikh sprav. *Porivnialno-analitychne pravo*. № 2. S. 276–277.
7. Lahoda, O. (2009). Osnovni pomylyky u zastosuvanni dyskretsiinykh povnovazhen posadovymy osobamy administratyvnykh orhaniv. *Pravo Ukrainy*. № 3. S. 20–24.
8. Bulhakova, I. V. (2005). Sudovy rozsud u hospodarskomu protsesi. *Visnyk Akademii Advokatury Ukrainy*. № 3. S. 44–49.
9. Spengler, J. (1963). *Mashine-Made Justice some Implications*. New York.
10. Mikhailina, T., & Zherdiev, O. (2018). Dyskretsiini povnovazhennia ta pravovidomist subiektu pravozastosuvannia: aspekty spivvidnoshennia. *Economic and law paradigm of modern society*. № 1. S. 71–80.

Yaroslav Ivanchenko. Law Enforcement Discretion in the Plane of Social Crisis Theory

The purpose of the scientific article is to analyze the boundaries of law enforcement discretion in the plane of the theory of social crisis.

It is concluded that the current situation in Ukraine fully corresponds to the essence and signs of the social crisis. In such conditions, the individuals need for stability, for the state's sense of concern for its rights and their protection, is particularly acutely visualized.

It is stated that the existence of law enforcement discretion among state bodies and officials is aimed at taking into account non-standard situations and certain features of typical social relations. During social crises, the number of such enforcement cases increases exponentially, as new social conditions also produce new types of social conflicts. Therefore, during a social crisis, the existence of the institution of law enforcement discretion can equally help to establish the principle of the rule of law, the protection of human and civil rights and freedoms, and finally discourage a person in the functioning of state and legal institutions.

Based on the method of legal comparativistics, the specifics of approaches to law enforcement discretion in different types of legal systems are revealed. In particular, the Anglo-Saxon legal family doctrinally substantiates the provisions on the need for the widest judicial discretion, which is due to the partial merger of law enforcement and law-making activities, as well as the peculiarities of the structure of the legal system and legal technology. For classical countries of the Romano-Germanic type of legal systems, as a rule, law enforcement discretion is much narrower, since the options of choice and the limits of discretion are fixed in the norms of statutory law. In the states of the post-Soviet type of legal systems, including Ukraine, the broad boundaries of law enforcement discretion contain significant risks due to the low level of legal awareness of subjects of power, so the limits of discretion should be clearly defined, and the options should be specified.

It is emphasized that in the context of a social crisis, the shortcomings of the institution of law enforcement discretion only worsen, so the possibilities of discretion should be minimized in cases where this creates risks of violation of human rights and freedoms.

Keywords: *law enforcement discretion, social crisis, judicial discretion, judicial practice, human rights, protection of rights and legitimate interests, qualification, legal awareness.*

УДК 340.114:167.4

DOI 10.31558/2786-5835.2022.2.5

Турченко Ольга Григорівна,
*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри конституційного,
міжнародного і кримінального права
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

ЩОДО РОЗУМІННЯ КАТЕГОРІЇ «БЕЗПЕКА» ЯК ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКОЇ ЦІННОСТІ

У статті досліджено підходи до розуміння категорії «безпека» як загальнолюдської цінності.

Автором проаналізовані підходи до тлумачення загальної категорії «цінності», що відбиває загальнолюдську сутність основних моральних принципів та настанов, представниками різних наук та узагальнено, що у філософських науках при різноманітні підходів до розуміння цього поняття завжди наголошується на його полісемантичності. У психології цінність розглядається через поняття «значущість», «значимість», «життєва позиція», «значення», «психологічне відношення», водночас здебільшого наголошується на її двокомпонентності категорії – як мотиваційного, так і когнітивного утворення. Подібними до філософсько-психологічних є і лінгвістичні визначення цінності, сутність якої аналогічно зводиться до значущості об'єкта або явища, його «ідеалістичності» й здатності до успадкування. У соціології цінності розглядаються в особистісному та суспільному аспектах як загальноприйнята та суспільно значуща, здатна задовольнити бажання й інтереси предметна форма суспільних відносин; ставлення особи до предметів і явищ дійсності, що виражається у певних ціннісних орієнтирах, якостях особистості, соціальних наративах.

У правовій науці цінності тісно пов'язані з істиною, що сама по собі є цінністю, посідає важливе місце в загальній ієрархії цінностей права й обумовлює останні. Правові цінності, що формуються шляхом вироблення ціннісних критеріїв, трансформуються у процесі розвитку держави і права відповідно до наявних реалій суспільного життя, правосвідомості, правової культури, світогляду та духовних цінностей, корелюються з уявленням про ідеальне у праві, є одночасно і цілями, і засобами його досягнення.

Доведено, що цінності, сформувавшись та існуючи в системі міжсуб'єктних відносин, виступають певними ідеалами, засадами, цілями, впливають на всі сфери суспільного життя. Загальнолюдський зміст цінностей має конкретне національне втілення.

Безпеку як загальнолюдську цінність треба відносити до абсолютних цінностей, існування яких само собою є ціллю і які обумовлюють всі інші цінності.

У сучасних умовах відбувається переорієнтація вектора безпеки, зокрема відбувається перехід від традиційного одностороннього сприйняття феномену безпеки до розуміння його як складного і багаторівневого процесу, основним змістом безпеки стає захист людини